

CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE

V. Országos Magyar Matematikaolimpia

XXXII. EMMV

megyei szakasz, 2023. február 4.

X. osztály

1. feladat (10 pont). a) Adottak az $x, y \in (1, 2022)$ számok, amelyekre fennáll az $x^2 + y^2 = 2023^2$ összefüggés. Bizonyítsd be, hogy

$$\log_{2023-x} y + \log_{2023+x} y = 2 \cdot \log_{2023-x} y \cdot \log_{2023+x} y.$$

- b) Igazold, hogy bármely $a, b, c > 1$ valós számok esetén

$$\sqrt{\log_a(b^{\log_a b}) + \log_b(c^{\log_b c})} + \sqrt{\log_b(a^{\log_b a}) + \log_c(b^{\log_c b})} \geq 2\sqrt{2}.$$

(***)

Megoldás. Hivatalból

(1 pont)

- a) Mivel $x, y \in (1, 2022)$, ezért a $\log_{2023-x} y$, $\log_{2023+x} y$, $\log_y(2023-x)$, $\log_y(2023+x)$ értelmezettek és nem nullák. A $\log_{2023-x} y + \log_{2023+x} y = 2 \cdot \log_{2023-x} y \cdot \log_{2023+x} y$ azonosság átírható

$$\frac{1}{\log_y(2023-x)} + \frac{1}{\log_y(2023+x)} = 2 \cdot \frac{1}{\log_y(2023-x)} \cdot \frac{1}{\log_y(2023+x)} \quad (1 \text{ pont})$$

alakba. A bal oldalt közös nevezőre hozva azt kapjuk, hogy

$$\begin{aligned} \frac{\log_y(2023-x) + \log_y(2023+x)}{\log_y(2023-x) \cdot \log_y(2023+x)} &= 2 \cdot \frac{1}{\log_y(2023-x)} \cdot \frac{1}{\log_y(2023+x)} \\ \Leftrightarrow \frac{\log_y(2023^2 - x^2)}{\log_y(2023-x) \cdot \log_y(2023+x)} &= 2 \cdot \frac{1}{\log_y(2023-x)} \cdot \frac{1}{\log_y(2023+x)}. \end{aligned} \quad (1 \text{ pont})$$

Felhasználva az $x^2 + y^2 = 2023^2$ egyenlőséget az azonosságunk a

$$\frac{\log_y y^2}{\log_y(2023-x) \cdot \log_y(2023+x)} = \frac{2}{\log_y(2023-x) \cdot \log_y(2023+x)}$$

igaz egyenlőség formájába írható át.

(2 pont)

- b) A megadott egyenlőtlenségben a következő egyenértékű átalakításokat végezzük:

$$\begin{aligned} \sqrt{\log_a(b^{\log_a b}) + \log_b(c^{\log_b c})} + \sqrt{\log_b(a^{\log_b a}) + \log_c(b^{\log_c b})} &\geq 2\sqrt{2} \\ \Leftrightarrow \sqrt{\log_a b \cdot \log_a b + \log_b c \cdot \log_b c} + \sqrt{\log_b a \cdot \log_b a + \log_c b \cdot \log_c b} &\geq 2\sqrt{2} \\ \Leftrightarrow \sqrt{\log_a^2 b + \log_b^2 c} + \sqrt{\log_b^2 a + \log_c^2 b} &\geq 2\sqrt{2} \\ \Leftrightarrow \sqrt{\log_a^2 b + \log_b^2 c} + \sqrt{\frac{1}{\log_a^2 b} + \frac{1}{\log_b^2 c}} &\geq 2\sqrt{2}. \end{aligned} \quad (1 \text{ pont})$$

Mivel $a, b, c > 1$, ezért a $\log_a b$, $\log_b c$ pozitív valós számok. Bevezetve a $p = \log_a b > 0$ és $q = \log_b c > 0$ jelöléseket a kapott egyenlőtlenség

$$\sqrt{p^2 + q^2} + \sqrt{\frac{1}{p^2} + \frac{1}{q^2}} \geq 2\sqrt{2} \quad (1)$$

alakban írható.

(1 pont)

Felhasználva a

$$\sqrt{a_1^2 + a_2^2} + \sqrt{b_1^2 + b_2^2} \geq \sqrt{(a_1 + b_1)^2 + (a_2 + b_2)^2}, \quad \forall a_1, a_2, b_1, b_2 \in \mathbb{R}$$

Minkowski-egyenlőtlenséget az $a_1 = p$, $a_2 = q$, $b_1 = \frac{1}{p}$, $b_2 = \frac{1}{q}$ számokra, illetve a minden $x > 0$ esetén fennálló $x + \frac{1}{x} \geq 2$ egyenlőtlenséget kapjuk, hogy

(1 pont)

$$\sqrt{p^2 + q^2} + \sqrt{\frac{1}{p^2} + \frac{1}{q^2}} \geq \sqrt{\left(p + \frac{1}{p}\right)^2 + \left(q + \frac{1}{q}\right)^2} \geq \sqrt{4 + 4} = 2\sqrt{2}. \quad (2 \text{ pont})$$

Megjegyzés. Minden $p, q > 0$ esetén az (1) egyenlőtlenség igazolható a számtani és mértani közepek közötti egyenlőtlenség kétszeri alkalmazásával is:

$$\sqrt{p^2 + q^2} + \sqrt{\frac{1}{p^2} + \frac{1}{q^2}} \geq \sqrt{2\sqrt{p^2 q^2}} + \sqrt{\frac{2}{\sqrt{p^2 q^2}}} = \sqrt{2pq} + \sqrt{\frac{2}{pq}} \geq 2\sqrt{\sqrt{2pq} \cdot \sqrt{\frac{2}{pq}}} = 2\sqrt{2}.$$

■

2. feladat (10 pont). Az $a \in \mathbb{R}$ és $b > 0$ esetén adottak a $z_1 = a + b \cdot i$ és $z_2 = \frac{1 - \bar{z}_1}{1 + \bar{z}_1}$ komplex számok úgy, hogy $z_1 - z_2$ és z_2^2 valósak. Határozd meg a z_1 és z_2 komplex számokat!

(***)

Megoldás. Hivatalból

(1 pont)

Legyen $z_2 = c + di$, ahol $c, d \in \mathbb{R}$. Ekkor $z_1 - z_2 = a + bi - c - di = a - c + (b - d)i$ és a $z_1 - z_2 \in \mathbb{R}$ feltételből kapjuk, hogy $b = d$.

(1 pont)

A $z_2^2 = (c + di)^2 = c^2 + 2cdi - d^2 = c^2 - d^2 + 2cdi$ és a $z_2^2 \in \mathbb{R}$ feltételből adódik, hogy $2cd = 0$. Innen a $d = b > 0$ alapján következik, hogy $c = 0$.

(1 pont)

Azt kaptuk, hogy $z_2 = c + di = bi$.

(1 pont)

A z_2 értelmezése alapján

$$\begin{aligned} z_2 &= \frac{1 - \bar{z}_1}{1 + \bar{z}_1} = \frac{1 - \overline{(a + bi)}}{1 + \overline{(a + bi)}} = \frac{1 - (a - bi)}{1 + (a - bi)} = \frac{1 - a + bi}{1 + a - bi} \\ &= \frac{1 - a^2 + bi + abi + bi - abi + b^2 i^2}{(1 + a)^2 - b^2 i^2} \\ &= \frac{1 - a^2 - b^2}{(1 + a)^2 + b^2} + \frac{2b}{(1 + a)^2 + b^2} i. \end{aligned} \quad (2 \text{ pont})$$

A z_2 -re vonatkozó összefüggések alapján az $ib = \frac{1 - a^2 - b^2}{(1 + a)^2 + b^2} + \frac{2b}{(1 + a)^2 + b^2} i$ egyenlőséghez jutunk, ahonnan

$$1 - a^2 - b^2 = 0 \quad \text{és} \quad \frac{2b}{(1 + a)^2 + b^2} = b. \quad (1 \text{ pont})$$

Mivel $b > 0$, így az utóbbi egyenlőség egyenértékű a $2 = (1 + a)^2 + b^2$ egyenlőséggel, amely átírható $1 - a^2 - b^2 = 2a$ alakba. Innen kapjuk, hogy $a = 0$. Ezt visszahelyettesítve az $1 - a^2 - b^2 = 0$ összefüggésbe kapjuk, hogy $b = 1$ a $b > 0$ feltétel miatt. (2 pont)
Tehát a keresett két komplex szám $z_1 = z_2 = i$. (1 pont) ■

3. feladat (10 pont). Igazold, hogy bármely $x, y, z \in \mathbb{R}$ számok esetén

$$(2^{x-y} + 2^{z-y} - 1)(2^{y-z} + 2^{x-z} - 1)(2^{z-x} + 2^{y-x} - 1) \leq 1.$$

Határozd meg, mikor áll fenn egyenlőség!

Longáver Lajos, Nagybánya
Matlap 9/2022 L: 3503

Megoldás. Hivatalból (1 pont)
Bevezetve a $2^x = a > 0$, $2^y = b > 0$, $2^z = c > 0$ jelöléseket az eredeti egyenlőtlenség

$$\left(\frac{a}{b} + \frac{c}{b} - 1\right) \left(\frac{b}{c} + \frac{a}{c} - 1\right) \left(\frac{c}{a} + \frac{b}{a} - 1\right) \leq 1$$

alakba írható, amely egyenértékű az

$$(a + c - b)(b + a - c)(c + b - a) \leq abc \quad (2)$$

egyenlőtlenséggel. (2 pont)

Mivel az egyenlőtlenség jobb és bal oldalán szereplő kifejezések szimmetrikusak, feltételezhetjük, hogy $a \geq b \geq c$. Ekkor $a + c - b \geq 0$ és $b + a - c \geq 0$. (1 pont)

Ha $c + b - a \leq 0$, akkor a bal oldal nem pozitív, a jobb oldal pozitív, tehát az egyenlőtlenség igaz. (1 pont)

Ha $c + b - a > 0$, akkor az egyenlőtlenséget négyzetre emelhetjük, mert mindkét oldal pozitív, és azt kapjuk, hogy

$$\begin{aligned} [a + (c - b)][a - (c - b)][b + (a - c)][b - (a - c)][c + (b - a)][c - (b - a)] &\leq a^2 b^2 c^2 \\ \iff [a^2 - (c - b)^2][b^2 - (a - c)^2][c^2 - (b - a)^2] &\leq a^2 b^2 c^2. \end{aligned} \quad (3 \text{ pont})$$

Mivel $0 \leq a^2 - (c - b)^2 \leq a^2$, $0 \leq b^2 - (a - c)^2 \leq b^2$ és $0 \leq c^2 - (b - a)^2 \leq c^2$, ezért az utóbbi egyenlőtlenség igaz. (1 pont)

Egyenlőség akkor áll fenn, ha $a = b = c$, amely egyenértékű az $x = y = z$ egyenlőségekkel az exponenciális függvény bijektivitása miatt. (1 pont)

Megjegyzés. Ha a (2) egyenlőtlenség bal oldalán mindhárom zárójel pozitív, akkor bevezetve az $\alpha = a + c - b$, $\beta = b + a - c$, $\gamma = c + b - a$ jelöléseket a (2) egyenlőtlenség

$$\alpha\beta\gamma \leq \frac{\alpha + \beta}{2} \cdot \frac{\beta + \gamma}{2} \cdot \frac{\gamma + \alpha}{2}$$

alakba írható, mely igazolható a számtani és mértani közepek közötti egyenlőtlenség alkalmazásával is. ■

4. feladat (10 pont). Adott egy 11×11 -es négyzetháló, amelynek négyzeteibe beírjuk a természetes számokat 1-től 121-ig valamilyen sorrendben. Igazold, hogy a négyzethálónak van olyan 2×2 -es része, amelyben található négy szám összege legalább 210.

(***)

Megoldás. Hivatalból

(1 pont)

A négyzethálón összesen 100 darab 2×2 -es négyzet van,

(2 pont)

amelyekben a számok összege növekvő sorrendben $S_1 \leq S_2 \leq \dots \leq S_{100}$.

(2 pont)

Ezek összege $S = S_1 + S_2 + \dots + S_{100}$. Ugyanakkor az S három másik összegből is megkapható. A 11×11 -es négyzetháló négy sarkában lévő szám mindegyike egyetlen 2×2 -es négyzetben szerepel. Jelölje A_1 ezen négy szám összegét. A 11×11 -es négyzetháló szélein szereplő számok, kivéve a sarkokban szereplőket, pontosan két 2×2 -es négyzetben szerepelnek. Jelölje A_2 ezen számok összegét. A 9×9 -es belső négyzetekben található számok pontosan négy 2×2 -es négyzetben szerepelnek. Jelölje A_3 ezen számok összegét. Tehát

$$\begin{aligned} S &= S_1 + S_2 + \dots + S_{100} = A_1 + 2 \cdot A_2 + 4 \cdot A_3 \\ &\geq (118 + 119 + 120 + 121) + 2 \cdot (82 + 83 + \dots + 117) + 4 \cdot (1 + 2 + \dots + 81) \\ &= 20926. \end{aligned}$$

(4 pont)

Mivel a $20926 : 100 = 209,26 > 209$, ezért az S_1, S_2, \dots, S_{100} összegek közül legalább az egyik összeg legalább 210 kell, hogy legyen.

(1 pont)

